

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДЕРЖАВНОМУ РЕГУЛЮВАННІ СФЕРИ ТУРИЗМУ

INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN STATE TOURISM REGULATION

Інновації в туризмі варто розглядати як системні заходи, які мають якісну новизну і призводять до позитивних зрушень, що забезпечує сталі функціонування й розвиток галузі в країні. Так, створення й реалізація туристських проєктів, що навіть не приносять спочатку істотного прибутку, можуть дати поштовх розвитку туризму й тим самим активно сприяти створенню додаткових робочих місць і зростанню доходів населення. Сфера інновацій не має меж, вона не тільки охоплює практичне використання науково-технічних розробок і винаходів, а й включає зміни в продукти, процеси, маркетинг, організацію. Інновація виступає як явний фактор змін, як результат діяльності, утілений у новий чи вдосконалений продукт, технологічні процеси, нові послуги й нові підходи до задоволення соціальних потреб. Упроваджуючи досягнення науково-технічного прогресу та передового досвіду, інноваційних нововведень у розвиток сфери туризму, можна буде створити нові концепції туризму, туристичних послуг і реалізувати їх у нових форматах обслуговування. Формування нових підходів і впровадження інновацій розвитку й регулювання сфери туризму дасть змогу створити адекватну туристську індустрію з добре розвиненою матеріально-технічною базою. У межах наукової публікації проаналізовано інноваційні технології в державному регулюванні туристичної сфери. Виявлено, що розроблення й реалізація ефективної державної інноваційної політики в галузі туризму, формування відповідного інституційного середовища орієнтовані на стимулювання технологічної модернізації та підвищення конкурентоспроможності туристичної сфери. З огляду на особливості діяльності органів державної влади щодо впливу на сферу туризму, сформульовано й надано характеристику таким інноваційним підходам у державному регулюванні сфери туризму: інноваційним підходам до організації, визначення форм і методів державного регулювання; інноваційним підходам до просування туристичного продукту на внутрішньому та міжнародному туристичному ринках; інноваційним підходам до розроблення нових і якісного вдосконалення раніше апробованих туристичних продуктів.

Ключові слова: державне регулювання, інноваційні технології, сфера туризму, кон-

курентоспроможність, інноваційна діяльність.

Innovation in tourism should be seen as a systematic measure that has high-quality novelty and leads to positive developments that ensure the sustainable functioning and development of the industry in the country. Thus, the idea of creating and implementing tourism projects that do not even bring significant profit at first can give an impetus to the development of tourism and thus actively contribute to the creation of additional jobs and increase in income. The field of innovation has no boundaries, it not only covers the practical use of scientific and technological developments and inventions, but also includes changes in products, processes, marketing, organization. Innovation acts as a clear driver of change as the result of an activity embodied in a new or improved product, technological processes, new services and new approaches to meeting social needs. By implementing scientific and technological progress and best practices, innovative innovations in tourism development, it will be possible to create new concepts of tourism, tourist services, and implement them in new service formats. Formation of new approaches and introduction of innovations of development and regulation of the sphere of tourism will allow to create an adequate tourism industry with a well-developed material and technical base. Within this scientific publication innovative technologies in the state regulation of the tourism sphere are analyzed. It is revealed that the development and implementation of effective state innovation policy in the field of tourism, formation of appropriate institutional environment are oriented to stimulate technological modernization and increase the competitiveness of the tourism sector. Based on the peculiarities of the activity of the state authorities on influencing the tourism sector, the following innovative approaches in state regulation of the tourism sector are formulated and given, namely: innovative approaches to the organization, definition of forms and methods of state regulation; innovative approaches to the promotion of the tourism product in the domestic and international tourism market; innovative approaches to the development of new and quality improvement of previously tested tourism products.

Key words: state regulation, innovative technologies, sphere of tourism, competitiveness, innovative activity.

УДК 351.82: 379.85
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5240-2019-13-8>

Леоненко Н.А.

к. екон. наук, докторант
Навчально-науково-виробничий центр
Національного університету
цивільного захисту України

Постановка проблеми в загальному вигляді. Незважаючи на те що інноваційна діяльність у сфері туризму є предметом дослідження багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців, ключові питання й потреби, що зростають, її регулювання залишаються серед проблем, яким украї необхідний усебічний аналіз. Сьогодні держава визнає туристичну діяльність як стратегічно важливу і пріоритетну. Так, 2017 рік Україна проголосила роком туризму в Україні в рамках

Року сталого розвитку туризму, заснованого Генеральною асамблеєю ООН [1], що дає величезні можливості для розвитку інноваційної діяльності в цій галузі, адже інновації – це зростання конкурентоспроможності як у всіх галузях господарювання, так і в туризмі. У нашій державі питання конкурентоспроможності українського туристичного продукту є гостро актуальним. Отже, з огляду на безсумнівність актуальності питання необхідності розроблення інноваційних технологій, що

сприятимуть розвитку туризму, вивчення й аналіз методів їх упровадження в державне регулювання туристичної сфери мають значне наукове та практичне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці інновацій приділяється достатньо велика увага з боку як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, свідченням чого є низка наукових і науково-методичних праць із різних аспектів інновацій та інноваційної діяльності, наприклад, присвяченим інноваційному менеджменту [2; 3], інноваціям у підприємницькій діяльності [4; 5], інноваціям у турсервісній діяльності [6; 7], інноваційним аспектам управлінської діяльності на підприємствах сфери туризму [8] тощо.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас проблема інновацій у державному регулюванні різними сферами суспільного життя, а також теорії та практики інноваційної діяльності органів державної влади у сфері туризму повністю не відображено. Тому, на наш погляд, в умовах подальшої інтеграції України у світовий економічний і науково-технологічний простір на основі всебічного дослідження стану інноваційної сфери в країні й аналізу відповідних світових тенденцій розвитку сфери туризму необхідно приділити особливу увагу аналізу наукових досліджень у галузі інноваційних технологій державного регулювання сфери туризму.

Мета статті – проаналізувати інноваційні підходи в державному регулюванні сфери туризму на основі розроблення й упровадження інноваційних рішень у діяльність органів державної влади.

Виклад основного матеріалу. Розвиток суспільства можливий лише за умови постійного оновлення в різних сферах життя. Основний інструмент цього оновлення – інновації. Інноваційний розвиток держави сьогодні є одним із пріоритетів українського суспільства. Особливу роль у вирішенні цього завдання повинні відіграти розроблення й реалізація ефективної державної інноваційної політики, найважливішим елементом якої є формування відповідного інституційного середовища, що включає різні інструменти, механізми та інститути, орієнтовані на стимулювання технологічної модернізації й інноваційний розвиток економіки України.

Державне регулювання інноваційної діяльності в Україні регламентується Законом України «Про інноваційну діяльність», де визначено правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлено форми стимулювання державою інноваційних процесів,

що спрямовані на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом.

Державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється шляхом:

- визначення й підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності;
- формування й реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм;
- створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;
- захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності;
- фінансової підтримки виконання інноваційних проектів;
- стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційних проектів;
- установа пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності;
- підтримки функціонування й розвитку сучасної інноваційної інфраструктури [9].

В інноваційних процесах є, з одного боку, свої специфічні особливості, з іншого боку, вони підкоряються загальним закономірностям економічного розвитку. Це стосується й туризму. Туристичний бізнес має справу з різними формами та методами організації відпочинку, подорожей, культурного дозвілля. Розвиток цього бізнесу може відбуватися лише на базі впровадження нових ідей, удосконалення процесів виробництва товарів і послуг, розширення їх асортименту.

Туризм постійно розвивається й часто є ініціатором та експериментатором у впровадженні різних інновацій, він постійно змінює форми й засоби пропозиції надання послуг, освоює нові можливості. Основними причинами появи інновацій у сфері туризму є потреби, що зростають, населення в туризмі; насичення багатьох традиційних туристських напрямів; загострення конкуренції; небезпека втрати своєї частки на ринку в'їзного туризму; необхідність стримування виїзду своїх громадян у зони, аналогічні за умовами регіону своєї країни; гармонійне поєднання всіх можливостей туризму для повного задоволення потреб; перехід від економіки пропозиції до економіки попиту.

Згідно з положеннями Генеральної угоди про торгівлю послугами, в туристичній сфері інноваційна діяльність розвивається за певними напрямками:

1. Упровадження нововведень (організаційні інновації), які пов'язані з розвитком підприємства і туристичного бізнесу; кадровою політикою; раціональною економічною та фінансовою діяльністю.

2. Маркетингові інновації, які дають змогу охоплювати потреби цільових споживачів або залучати не охоплених на цей період часу клієнтів.

3. Періодичні нововведення (продуктові інновації), спрямовані на зміну споживчих властивостей туристичного продукту та його позиціонування, що дають конкретні конкурентні переваги [11].

Отже, інноваційна діяльність у туристичній сфері має на меті формування нового або трансформацію наявного продукту, а також удосконалення транспортних, готельних та інших послуг, освоєння нових ринків, упровадження передових інформаційних і телекомунікаційних технологій тощо.

Механізми взаємодії держави зі сферою туризму реалізуються через прийняття нормативно-правових актів і формування потрібних для розвитку туризму умов. Ці механізми відіграють роль інституційних факторів розвитку туристичної діяльності економічного й неекономічного характеру. До їх складу зараховують такі:

I групу – інституційні фактори економічного характеру: інфраструктуру; податкові пільги та преференції підприємств, які здійснюють діяльність у галузі туризму; інвестиції; тарифи на послуги природних монополій, транспортні тарифи, тарифи страхових внесків тощо; банківські кредити; державну фінансову підтримку в різних видах і формах;

II групу – інституційні фактори неекономічного характеру: кваліфіковані кадри; маркетинг (брендинг, просування, дослідження суспільної думки тощо); інформаційний складник (рекламу, відеоролики, друковані матеріали тощо); безпеку надання туристичних послуг; координуючі органи й експертне співтовариство (асоціації туристичних організацій, робочі групи); статистичні дані у сфері туризму, які дають змогу об'єктивно оцінити розвиток сфери; державне регулювання діяльності підприємств та організацій сфери туризму; місцеве населення.

Наведена класифікація дає можливість визначити базові напрями діяльності органів державної влади в питаннях розвитку туристичної діяльності.

Так як туристична діяльність – це надання послуг з організації подорожей, а також найважливіше джерело доходів країни, а також багатьох секторів її економіки, то державна підтримка інноваційної діяльності в цій сфері необхідна й зумовлена. Базовими завданнями держави в цій галузі є:

– визначення та розроблення принципів державної політики в туристичній діяльності,

програми їх реалізації, механізму контролю й дослідження підсумків цієї діяльності (статистика, відомчі дослідження);

– формування сприятливих умов для туристської діяльності, координація дій різноманітних компаній і підприємств для створення відповідної інфраструктури, позитивної для навколишнього середовища;

– підтримка туристської діяльності й маркетингу шляхом стимулювання інновацій, створення привабливого образу країни.

Формування й упровадження інновацій вимагають сукупності зусиль різноманітних економічних і соціальних сфер і неможливі без державної підтримки.

Виходячи з особливостей діяльності органів державної влади щодо впливу на сферу туризму, доцільно виділити такі інноваційні підходи в державному регулюванні сфери туризму:

- по-перше, це інноваційні підходи до організації, визначення форм і методів державного регулювання;

- по-друге, інноваційні підходи до просування туристичного продукту на внутрішньому та міжнародному туристичному ринку;

- по-третє, розроблення нових і якісних вдосконалення раніше апробованих туристичних продуктів.

Основою впровадження й розроблення інновацій має стати інноваційна система в органах державної влади, що відповідають за розвиток туризму. При цьому не обов'язково, щоб інноваційна система була виділена в окремі підрозділи або щоб інноваційна діяльність була покладена на конкретних фахівців. Інноваційна система розглядається не за адміністративною ознакою підпорядкованості, а за ознакою конкретної участі в інноваційній діяльності. Інновації в організації державного регулювання повинні забезпечувати підвищення якості прийнятих рішень, запланованих заходів, розроблюваних програм і дієвий контроль за їх виконанням.

До інновацій в організації державного регулювання сфери туризму варто зарахувати створення при органах державної влади постійних і тимчасових комітетів і комісій, робочих та експертних груп, діяльність яких дає змогу високопрофесійно й усебічно розглядати проблемні інноваційні ситуації і приймати оптимальні рішення. Для розроблення й подальшої реалізації різних довгострокових програм необхідно створювати експертні комісії, робочі групи з включенням туди представників державних органів законодавчої та виконавчої влади, представників професійної туристської спільноти та громадськості.

Як інновації в організації державного регулювання сфери туризму також варто розглядати проведення громадських слухань і публічних обговорень проектів будівництва великих об'єктів для туристичної індустрії, таких як готельні комплекси, стадіони, театри, аквапарки, парки атракціонів та інші подібні об'єкти, концепцій розвитку туризму на території зони відпочинку, так само як й інших великомасштабних проектів і планів, намічених до реалізації на території зони відпочинку.

Великі можливості для інновацій надає безпосередня діяльність органів державної влади щодо впливу на об'єкти сфери туризму. Залежно від характеру і властивостей об'єкта вони можуть застосовуватися в різних формах і при цьому можуть використовуватися різні методи регулювання. До інновацій може бути зараховано створення особливого правового режиму економічної діяльності на певних територіях; вкладення значних державних коштів у розвиток інфраструктури територій, що стимулюють залучення приватних інвестицій у будівництво об'єктів туристичної індустрії; державне замовлення, що розміщується на конкурсній основі; різні податкові пільги, аж до скасування податку на землю і майно на кілька років; зниження орендної ставки для соціально значущих об'єктів туристичної індустрії та інші нововведення, розроблені й застосовані в практиці державного регулювання, що створили позитивний економічний або соціальний ефект.

Другим напрямом розроблення й упровадження інновацій у державне регулювання сфери туризму є просування туристичного продукту і бренду дестинації на міжнародному та внутрішньому туристичних ринках. Інновації в просуванні туристичного продукту повинні посилювати вплив на потенційних туристів, забезпечувати кращі результати, які проявляються в збільшенні потоку туристів. У більш вузькому сенсі мова йде про впровадження інновацій у маркетинг, який, увібравши в себе нові способи та засоби вирішення маркетингових завдань, перетворюється в інноваційний маркетинг як особливий вид інноваційної діяльності.

Як третій напрям розроблення й упровадження інновацій у державне регулювання сфери туризму доцільно розглядати розроблення нових і якісне поліпшення вже реалізованих на ринку туристичних продуктів. Інновації в розробленні туристичних продуктів повинні передусім забезпечувати збільшення частки ринку і прибутку за рахунок залучення нових туристів і збільшення їхніх витрат у дестинації. Туристичні продукти, що розробляються, повинні бути диференційовані за інтересами

різних груп туристів, володіти елементами незвичайності, ексклюзивності.

Висновки. Сьогодні більшість держав, які мають інноваційну модель розвитку, створюють усі передумови, щоб стимулювати інноваційну діяльність у всіх галузях народного господарства й туризмі зокрема. Загалом інноваційна діяльність органів державної влади у сфері туризму спрямована на впровадження сучасних організаційно управлінських форм діяльності, освоєння нових ринків і створення, удосконалення або зміну наявних туристичних продуктів або туристичних послуг. Незважаючи на наявність в Україні низки концепцій і програм щодо розвитку науки й інновацій, а також на періодичне обговорення проблем інноваційної та науково-технічної діяльності на парламентському рівні, прийняті рекомендації в більшості випадків не реалізуються, а фінансові, кредитні, податкові, митні й інші важелі забезпечення розвитку інноваційної діяльності не працюють. Це є основною причиною гальмування процесу передачі результатів досліджень з наукових установ і вищих навчальних закладів підприємствам реального сектора. В Україні практично немає поширених у розвинутих країнах механізмів підтримки трансферу результатів досліджень [10].

ЛІТЕРАТУРА:

1. URL: <https://media.unwto.org/ru/press-release/2015-12-15/organizatsiya-obedinennykh-natsii-provozglashaet-2017-god-mezhdunarodnym-go>.
2. Дудар Т.Г., Мельниченко В.В. Інноваційний менеджмент : навчальний посібник. Тернопіль : Економічна думка, 2008. 250 с.
3. Скрипка Т.О. Інноваційний менеджмент : підручник. Київ : Знання, 2011. 423 с.
4. Інноваційне підприємництво: креативність, комерціалізація, екосистема : навчальний посібник для вищих навчальних закладів / за ред. докт. екон. наук, проф. Ю.М. Бажала. Київ: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2015. 278 с.
5. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку : монографія. Вінниця : УНІВЕРСУМ, 2008. 397 с.
6. Чернікова В.І. Особливості інновацій у туризмі. *Вісник ДІТБ*. 2012. № 16. С. 89–94.
7. Мізюк Б.М., Полотай Б.Я. Особливості запровадження інновацій у туристичній індустрії. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2016. Вип. 51. С. 45–49.
8. Жуков А.А., Загорин Н.Д. Инновационные аспекты управленческой деятельности на предприятиях сферы туризма : монография. Санкт-Петербург, 2006. 224 с.
9. Про інноваційну діяльність : Закон України від 05.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
10. Новиков В.С. Инновации в туризме. Москва : ИЦ «Академия», 2007. 208 с.
11. Егоров И.Ю. «Инновационная Украина – 2020»: основные положения национального доклада. *Экономика Украины: научный журнал*. 2015. №9 (638). С. 4–18.